

Dr hab. Inetta Nowosad, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski

RECENZJA

**pracy doktorskiej Pani mgr Jolanty Gałęckiej na temat:
„Przekonania epistemologiczne nauczycieli i ich pedagogiczne implikacje.
Studium fenomenograficzne”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Agnieszki Nowak-Łojewskiej, Prof. AMW
przewidzianej do obrony w Uniwersytecie Gdańskim,
Gdańsk 2023, s. 504.**

Warto już we wstępie zaznaczyć, że przedłożona do recenzji dysertacja spełnia nie tylko wymagania ustawowe (zawarte w art. Art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) odnoszące się do rozpraw doktorskich, ale wypełnia je na bardzo wysokim poziomie we wszystkich analizowanych zakresach. Wyróżnia się oryginalnością analizowanej problematyki, poziomem merytorycznym, znakomicie uzasadnionymi podstawami teoretycznymi i metodologicznymi. Z wielką przyjemnością wskażę te obszary i uzasadnię moją wysoką ocenę dzieła odnosząc się do poszczególnych części pracy.

* * *

W mojej ocenie praca doktorska Pani mgr Jolanty Gałęckiej na temat „Przekonania epistemologiczne nauczycieli i ich pedagogiczne implikacje. Studium fenomenograficzne” zasługuje na uznanie. Jej Autorka ukierunkowała badania tak, by sięgnąć natury wiedzy, natury poznawania i tego co poznane i ma dla nauczycieli znaczenie. Niestety implikacje pedagogiczne tak zorientowanych badań rzutują w pierwszej linii na proces dydaktyczny i uczniów: ich sukcesy, choć niestety częściej trudności, porażki, a nawet fobie szkolne. W dalszej perspektywie budują świat szkoły – kulturę szkoły. Przekonania nauczycieli w szkole wzmacniają się tworząc wymagany świat pozytywny lub toksyczny dla uczniów. Siła oddziaływania polega na przyjmowaniu za pewnik przekonań, odczuć, czy intuicyjnego myślenia, w którym potoczność zawłaszcza naukowe rozpoznanie, jeśli nauczyciele w trakcie przygotowania zawodowego nie mieli okazji do refleksji, konfrontacji, czy próby zrozumienia i otwarcia się na inne stanowiska, nie mówiąc o wypracowaniu nowego stanowiska, utrwaleniu go i w efekcie zmiany doświadczeń. Procesów, które powinny być kontynuowane w środowisku szkolnym w ramach doskonalenia nauczycieli. Jest to trudne, ale możliwe. Pozwala lepiej zrozumieć rangę zachodzących procesów oraz fakt, że to, co się dzieje w szkole, może być barierą lub warunkiem jakości edukacji, zaporą lub wsparciem rozwoju dzieci i młodzieży. Stąd implikacje badawcze wychodzą poza wyłączone rozpoznania przekonań epistemologicznych nauczycieli i powinny mieć znaczenie w przebudowie procesu kształcenia nauczycieli, ich doskonalenia i pracy ze szkołą nad jej rozwojem (poprawą).

Ty samym Autorka podjęła się w prowadzonych przez siebie penetracjach badawczych bardzo istotnego, o znaczeniu praktyczno-społecznym, zagadnienia z dziedziny szeroko postrzeganego funkcjonowania zawodowego nauczycieli. Skłoniła mnie do kilku ważnych refleksji, którymi chciałabym się podzielić, bowiem rzutu ją na wysoką moją ocenę całego dzieła.

1. Pierwsza to istotność podjętego przez Panią mgr Jolantę Gałęcką tematu. Przekonania epistemologiczne nauczycieli i ich pedagogiczne implikacje stanowią istotne pole szeroko postrzeganej instytucjonalnej praktyki pedagogicznej zorientowanej na jakość i efektywność procesów edukacyjnych nie tylko w klasie szkolnej. Przedmiot badań został osadzony w szerokim polu analiz funkcjonowania zawodowego nauczycieli, tu ze względu na rozpoznanie przekonań nauczycieli wyłaniających ich podejście do nauczania i uczenia się i przyjmowane modele działania, które tworzą codzienne życie i aktywność klasy szkolnej, czy dalej szkoły. Przekonania nauczycieli przejawiają się w codziennych zwyczajach, nadawanych znaczeniach, celebrowaniu osiągnięć i respektowanych wartościach. Tworzą razem procesy i sytuacje, do których społeczność klasy przywyka i które uważa za oczywiste – bowiem uczniowie nie mają możliwości poznania innego świata. Powoli przekonania nauczycieli mogą stać się w aspekcie uczenia się – przekonaniem uczniów. Tak rozumiane implikacje pedagogiczne mają jednoznaczne odniesienie do badań efektywności i poprawy edukacji w instytucji szkoły (rozwoju szkoły) (*School Effectiveness and Improvement*).

Podejście do problematyki sprawia, iż badania mają znaczący wkład w doskonalenie praktyki zarówno wsparcia nauczyciela w zawodzie, jak i przygotowania do wykonywania zawodu (kształcenie nauczycieli). Mają zatem znaczenie praktyczno-społeczne. Zwrócenie uwagi na kategorię przekonań nauczycieli stawia pod pręgierzem istniejący system kształcenia nauczycieli oraz ich doskonalenia. Jest to niezwykle ważne, ale i odważne ukierunkowanie badań. Bowiem rozpoznanie wiedzy nauczycieli i jej źródeł ma kolosalne znaczenie w określeniu skuteczności „zdobywania” lub nie nowych doświadczeń w procesie kształcenia nauczycieli, w którym przyszli nauczyciele powinni budować swoje doświadczenie zawodowe.

W pracy znajduję nie tylko wartościowe założenia badawcze i ich rozpoznanie. Znajduję fenomenalne uzasadnienie potrzeby totalnej przebudowy systemu kształcenia nauczycieli z wydobyciem związku wiedzy naukowej z praktyką. Nie wiem czy sama Doktorantka ma świadomość, że zbudowała grunt pod reformę. Uzasadniła konieczność włączenia naszego kraju w światową debatę nad zmianami kształcenia nauczycieli w kierunku kształcenia klinicznego, które w pełnej formie realizowane jest w Singapurze, a zmiany formalno-prawne w tym kierunku prowadzone są choćby w Australii, Nowej Zelandii, a nawet rozważane są w Finlandii. Jednak by utrwalić to co może być zbudowane w ramach kształcenia nauczycieli wymaga również dobrego doskonalenia zawodowego. Może i słusznie w krajach anglosaskich odnajdujemy nieco inne kategorie a mianowicie przygotowania (kształcenia) i doskonalenia nauczycieli (rozwój zawodowy), które przyjmują w literaturze anglosaskiej określenia jako: etap wstępny (*pre-service*) – faza przygotowania do zawodu prowadzona przez uniwersytety w ramach kształcenia nauczycieli; oraz faza doskonalenia zawodowego w miejscu pracy – jako okres czynnej pracy i ustawicznego rozwoju zawodowego (*in-service*). Rozwiązanie, które w pełnej formie realizowane jest jedynie w Singapurze, można je nazwać modelem otwartym, bowiem uwzględniła założenia edukacji

całozyciowej i kształcenia ustawicznego jako warunku wpisanego w zawód nauczyciela i rozwój profesjonalizmu.

W efekcie praca zwraca szczególną uwagę na jeden z najważniejszych czynników wskazanych przez Johna Hattiego – a mianowicie wpływ nauczycieli na proces nauczania – uczenia się. W takim ujęciu prowadzone przez Panią mgr Jolantę Gałęcką badania wpisują się w uwarunkowania jakości pracy nauczycieli i ich przygotowania do zawodu. Jest to kluczowy aspekt poprawy jakości procesów nauczania i uczenia się w szkołach (J. Hattie 2008). Podejście takie wprost nawiązuje do roli nauczycieli w tworzeniu wysokiej jakości edukacji i wiąże się inwestycjami w kształcenie nauczycieli oraz dalej – doskonalenie w zawodzie (F. Korthagen, J. Loughran, 2006). Zwraca również uwagę na znaczenie jakości pracy nauczycieli w uzyskiwaniu wysokich osiągnięć edukacyjnych przez uczniów (A.F. Freese, 2004). Potwierdza też założenie, że potencjał szkoły wyłania się z potencjału nauczycieli, którzy są najbardziej wartościowym jej zasobem (Ch.Day, 2004). Można uznać, że rola nauczycieli w zapewnianiu wysokich osiągnięć edukacyjnych uczniów i uzyskiwania trwałej poprawy została w środowisku naukowym powszechnie uznana (L. Darling-Hammond, J. Bransford, 2005). Zwraca to uwagę na uważniejsze rozpatrzenie kwestii przygotowania nauczycieli i funkcjonowania w zawodzie. Linda Darling-Hammond podkreśla: „Kiedy nauczyciele gromadzą zasoby kształcenia i doświadczenia, które pozwalają im odnosić sukcesy z uczniami, stanowią cenny zasób ludzki dla szkół – taki, który należy cenić i wspierać, jeśli szkoły mają stać się i pozostać skuteczne” (L. Darling-Hammond, R.C. Wei, 2009, s. 631). Tym samym badania i rezultaty wprost nawiązują do konieczności zmian w kształceniu nauczycieli oraz dalej – doskonaleniu w zawodzie.

2. Kolejnym walorem pracy, który zasługuje na wyróżnienie jest koncepcja analityczna i badawcza stanowiąca ramy teoretyczne. Wykazane w samym temacie zapowiedzi treści pracy już same w sobie stanowią wyjątkowy i rzadziej przez badaczy podejmowany obszar, ale za to przez tak znakomitych uczonych, jak choćby: Dorota Klus-Stańska (2012), Henryka Kwiatkowska (2010), Mirosława Nowak-Dziemianowicz (2001), Maria Czerepaniak-Walczak (1997), Stanisław Dylak (2013; 2000); Jolanta Szempruch (2013), Ireneusz Kawecki (2009), Zuzanna Zbróg (2019) i oczywiście promotorka pracy – dr hab. Agnieszka Nowak-Łojewska, prof. AMW. Nie wiem, czy Doktorantka wczytując się w znakomite opracowania i projekty badawcze swoich mistrzów była świadoma trudu, jaki przed nią stoi. Jednak z uznaniem muszę stwierdzić, że bardzo dobrze poradziła sobie z każdym aspektem i każdym etapem podejmowanych czynności badawczych! Doktorantka nie tylko doskonale rozpoznała przeprowadzone do tej pory badania, ale umiała na ich podbudowie zbudować nowe podejście i doskonale je przedstawić. W tym miejscu wyłania się kolejny walor pracy, a mianowicie właściwe wykorzystanie dorobku badawczego innych, świadomość naukowa, że rozwija naukę, a nie odkrywa rzeczy już dawno przez innych odkryte i rozpoznane. Niestety młodzi naukowcy często zapominają o właściwej postawie w nauce i budują naiwne sądy, pseudo odkrycia, które z badaniem naukowym nie mają nic wspólnego. Na szczęście w pracy Jolanty Gałęckiej nie zaistniały.

3. Trzecia istotna kwestia to przyjęta koncepcja badań i jej założenia osadzone w paradygmacie konstruktywistycznym / interpretatywnym, z uwzględnieniem założeń interakcjonizmu symbolicznego i hermeneutyki. Tu należy docenić zaprezentowany przez panią Jolantę Gałęcką przyjęte podejście metodologiczne na

które wskazuje drugi człon tytułu: Studium fenomenograficzne. Nie jest to łatwe podejście i wymagało od badaczki ostrożności, samokontroli i dystansu w prowadzonym procesie badawczym, a z tym Doktorantka poradziła sobie znakomicie. Podziwiam odwagę zmierzenia się Doktorantki z trudem wyłonienia ukrytych przekonań, nie zawsze zgodnych z założeniami pedagogicznymi. Warto wyróżnić tu projekt przeprowadzenia badań, który sam w sobie stanowi niezwykle poprawny i szczegółowy przebieg doskonale opracowanych założeń metodologicznych.

4. Imponuje mi również dojrzałość Doktorantki i jej erudycja. Razem budują niezwykle ciekawą narrację – świetną pracę naukową, która nie tylko wypełnia standardy prac awansowych na wysokim poziomie, ale jeszcze bardzo dobrze się czyta. Stosując właściwą nauce aparaturę pojęciową, właściwe przedmiotowi badań terminy Jolanta Gałęcka potrafi porwać czytelnika w meandry swoich czynności badawczych i przemyśleń. Czytając miałam nieodparte wrażenie, że podążamy razem – widzę i doświadczam wszystkiego co jest przedmiotem badania. W efekcie został wyprowadzony bardzo spójny i logiczny wywód, w którym można mieć odczucie „towarzyszenia” Autorce w etapach procesu badawczego, postępując z Nią krok po kroku. To ciekawy zabieg pozwalający na wrażenie uczestnictwa/ prowadzenia badań razem z Panią Gałęcką.

* * *

Nie ulega wątpliwości, że Autorka podjęła się bardzo aktualnego i istotnego, o znaczeniu praktyczno-społecznym, zagadnienia z dziedziny szeroko postrzeganej instytucjonalnej praktyki pedagogicznej, tu skupionej na przekonaniach epistemologicznych nauczycieli i ich implikacji pedagogicznych w opracowanym studium fenomenograficznym. Już samo ujęcie tematu zapowiada niezwykle ważne dla funkcjonowania nauczycieli procesy, których dynamika ukrywa się pod pozorem stabilnym, dookreślonym oczekiwaniami społecznymi i dokumentami formalno-prawnymi przepisem roli nauczyciela. Warto też zauważyć, że choć badania dotyczą przekonań epistemologicznych nauczycieli, to ich wartość polega na tym, że dotyczą one w zasadzie podstaw warsztatu dydaktycznego, czy szerzej całokształtu funkcjonowania zawodowego nauczycieli, którzy w dodatku muszą mierzyć się z dynamiką procesów w klasie szkolnej, procesów wewnątrzszkolnych, ale też stanowiących kontekst edukacyjny, nie tylko ten zastany, lecz także mający nadejść. Nauczyciele muszą przewidywać przyszłość - być jej kreatorem. Pojawia się pytanie: czy mają na to szansę? Praca Pani Gałęckiej daje nam na to odpowiedź. Rozświetla kwestie ukryte, którymi niestety nie wszyscy odpowiedzialni za edukację, są zainteresowani.

Umiejętność wpisania się w potencjał edukacyjny nauczycieli i szerzej zapotrzebowanie społeczne na wysokiej jakości edukację, ukazuje doktorantkę - Panią mgr Jolantę Gałęcką – jako wnikliwą obserwatorkę zachodzących przemian, osobą odpowiedzialną, krytyczną badaczkę, a także nie stroniącą od trudnych, rzadziej podejmowanych przez młodych badaczy zjawisk, które wymagają wyjścia poza dotychczas rozpoznane horyzonty rzeczywistości skrywane i utrzymywane szczelnie w murach szkoły. Pani mgr Jolanta Gałęcka zrzuca kotarę i odsłania pole funkcjonowania zawodowego nauczycieli. Na tym nie koniec, bowiem w tym trudnym w rozpoznaniu polu (kwestie nieuświadamianej, skrywanej, trudniej defilowanej przez samych badanych) Autorka dysertacji świetnie się odnajduje i realizuje rzetelnie zaplanowany projekt badań; demaskuje istniejące niejasności, paradoksy, schematy,

stereotypy. Odrzuca pozytywistyczne podejście, wchodząc w głąb zjawisk, ich kontekst, wieloaspektowość oraz dynamikę. Rekonstruuje znaczenia nadawane przez nauczycieli zagadnieniom takim, jak poznanie, uczenie się, nauczanie oraz role nauczyciela, bowiem te kategorie wykazała jako składowe przekonania epistemologicznego (s.7). Odrzuca fasadę formalnego, pożądanego opisu zawodowej roli nauczyciela, za którą próbują chować się zarządzający systemem edukacji. Odczarowuje trudną rzeczywistość i oswaja ją przywołując wypowiedzi nauczycieli ich ogląd siebie a dokładnie roli w rzeczywistości zawodowej. Te niewidoczne predykatory roli zawodowej nauczyciela i ich implikacje pedagogiczne rodzą nowe, trudniejsze problemy, ale też możliwości. Stawiają przed wszystkimi odpowiedzialnymi za proces przygotowania zawodowego nauczycieli pytanie: co z tym zrobimy?

Poza bardzo ważnym aspektem społecznej ważności badań oraz ich aktualności, dodatkowym walorem jest przyjęcie interdyscyplinarnej perspektywy o wyraźnym nachyleniu w kierunku uwarunkowań profesjonalnego funkcjonowania nauczycieli w zawodzie – procesu, który w swojej istocie jest zawsze procesem wielostronnym, wielozakresowym i nie dającym się sprowadzić do prostej triady: podejmowanie (bądź zaniechanie) działania – następstwa – konsekwencje. Zabieg ten dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w dziedzinie nauk pedagogicznych i Jej kultury naukowej. Eksplikacje teoretyczno-badawcze wpisują się w konteksty socjologiczne, psychologiczne i filozoficzne badań pedeutologicznych. W swoim podłożu – bazie teoretycznej wywodzą się problemów poruszanych przez współczesną glottodydaktykę, aksjologię pedagogiki, socjologię wychowania (edukacji), pedagogikę kultury ale również politykę oświatową. Zabieg ten dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w dziedzinie nauk pedagogicznych a także szerzej – społecznych. Zaś konsekwentnie realizowane holistyczne podejście do problemu udowadnia, iż Autorka opanowała w stopniu wysokim trudną sztukę prowadzenia analiz interdyscyplinarnych oraz stworzenia odpowiednich logicznych powiązań przyczynowo-skutkowych – w ramach globalnej struktury pracy doktorskiej.

* * *

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że praca jest oryginalnym i bardzo ambitnym przedsięwzięciem badawczym przeprowadzonym znakomicie. Wzmaga ją duży rozmach włożony w opracowanie tematu widoczny zarówno w rozwiniętej strukturze, jak i bogactwie podejmowanych treści/analiz (ss.504), w całości odpowiadając na zapowiadzaną w tytule problematykę. Jednocześnie zawarte w pracy rozdziały mają charakter problemowy i umożliwiają omówienie podjętej w rozprawie tematyki. Struktura pracy, jak i zawarte w niej treści są logicznie i merytorycznie spójne. Tytuły odpowiadają zawartym w nich treściom - dopełniają się, to poprawne podejście świadczące o opanowaniu sztuki pisania prac naukowych.

Niezwykle interesująca jest struktura pracy, która ma nietypowy układ i odbiega nieco od klasycznych prac prowadzonych przez młodych badaczy, starających się zachować równowagę pomiędzy częścią teoretyczną a badawczą. Powielanego porządku w pracach badawczych opisami teorii i badań: w klasycznie ujmowanych rozdziałach: teoretycznym, metodologicznym i badawczym. Tu po wstępie, Autorka otwiera syntetycznie i naświetla ważne w badaniu ujęcia teoretyczne, definiuje własne stanowiska, które odczytuję jako mapę uzasadnienia przyjętych teorii

pod koncepcję badań własnych (rozdział I), następnie wprowadza w bardzo szczegółowe kroki przyjętego projektu badawczego (rozdział II) i prezentuje niezwykle obszerne rezultaty swoich badań (rozdział III). Całość zamyka zakończenie, bibliografia, spis rysunków i tabel, spis załączników, streszczenie w języku polskim i angielskim. Przyjęta struktura i dobór treści odpowiada wymogom stawianym pracom stricte naukowym, jest logiczny i niezwykle interesujący.

Wstęp naświetla najważniejsze kategorie pracujące w dysertacji, które znakomicie uzasadniają przyjętą konstrukcję całości jak i poszczególnych rozdziałów. Ponadto, Autorka wyjaśnia ich znaczenie nie tylko w zrealizowanym badaniu, ale szerszej rzeczywistości społecznej. Uwrażliwia na specyfikę przebiegu badań i uwikłań, a nawet swoistych „zapętlenia”, które mogą narazić badacza na niebezpieczeństwa. Zatem wyjaśnienia zawarte we wstępie pozwalają nie tylko ujrzyć strukturę pracy, ale również tok postępowania badawczego, przez którą Autorka pracy skutecznie wprowadza i przeprowadza czytelnika.

Rozdział I o tytule „Teoretyczne ramy badań własnych” (s.9-41), obejmuje syntetyczne ujęcie kluczowych pojęć, kategorii „pracujących” w dysertacji, które stanowią ramy badań własnych. Wskazane zostały tu najważniejszy i wszystkie konieczne kwestie, bez zbędnego rozpisywania się (czy przepisywania). Autorka wykazała na rozumienie przekonań, wiedzy i poznania. Uczyniła to zarówno w kontekście ogólnym, jak i odnoszącym się bezpośrednio do nauczyciela. Przedstawione zostały również relacje wiedzy, nauczania i uczenia się, w których osadziła teorie nauczania i uczenia się, ujmując różnego rodzaju modele działania nauczyciela oraz różne wymiary uczenia się, jak podkreśla: „osadzając także założenia dydaktyczne różnorodnych podejść w poszczególnych paradygmatach”. W tej części został bardzo uważnie dokonany przegląd literatury przedmiotu. Wykazany został w pełni stan badań w Polsce i stanowiska wiodących badaczy oraz właściwe odniesienia do literatury zagranicznej głównie anglosaskiej. Doceniam poziom odczytania Doktorantki w wyniku, którego mogła dokonać wyboru najważniejszych w uzasadnieniu teoretycznym koncepcji i teorii bez „pisania o wszystkim”. Pani Gałęcka rozumie, iż praca naukowa jaką jest doktorat, jest ściśle podporządkowana naukowej konwencji i skierowana do grona osób dobrze zorientowanych w jej przedmiocie, stąd niektóre ze spraw mogą być jedynie wskazane z odwołaniem do odpowiedniej literatury przedmiotu. Ten wymóg jest w pracy rzetelnie przestrzegany.

Jest to bez wątpienia wartościowy merytorycznie i dobrze uporządkowany rozdział. Przywołując w nim zawarte w literaturze różnorodne klasyfikacje i rozwijając je, prezentuje własne ujęcia, wykazując, że potrafi być nie tylko rzetelnym sprawozdawcą, ale też samodzielnie konstruować klasyfikacje naukowe. Na uwagę zasługuje wieloaspektowość i wielowymiarowość ujęć analizowanych zagadnień ważna w zrozumieniu badanego przedmiotu. Zasadna wydaje się być wówczas aprobata stanowiska, że „każda teoria może pozwolić dotrzeć nam do jakiegoś zakątka rzeczywistości społecznej lub spojrzeć w dany zakątek z innej perspektywy” (Melosik, 1995, s. 20-21). To postmodernistyczne założenie stymuluje badacza do zajęcia otwartej postawy eksploracyjnej. Postawa taka, wydaje się wręcz nieodzowna w pracy o charakterze studium fenomenograficznego.

Rozdział II rozprawy „Ustalenia metodologiczne” (s.42-129) stanowi bardzo wnikliwie zaprezentowaną koncepcję badań własnych i jej założeń. To swoisty dokument przyjętej drogi poznania naukowego, jej wyjaśnienia i uzasadnienia, w tym

uwikłań biograficznych badacza (s.43-44) i wyboru projektu badawczego (s.46-46), paradygmatu (s.46-56), konotacji osadzenia filozoficznego prowadzących do analizy dyskursu (s.56i dalsze), które stanowią istotę rozdziału metodologicznego wskazującego na projektowanie badania (s. 79 i dalsze), przyjęte kierunki eksploracji, poruszania się po i z materiałem badawczym, wyboru kategorii interpretacji rozumienia przekonań epistemologicznych nauczycieli, definiowanych jako formy i sposoby poznania, i zdobywania wiedzy, źródła wiedzy oraz relacje pomiędzy podmiotem poznającym, a tym co poznawane. Pani Jolanta Gałęcka wskazała tu na poddane rekonstrukcji znaczenia nadawane takim pojęciom jak poznanie, uczenie się, nauczanie oraz role nauczyciela (w kontekście pedagogicznym). Swoje podejście uzasadniła za Dorotą Klus-Stańską (2018) przyjętym subiektywistycznym nastawieniem do rzeczywistości oraz założeniem równoprawności indywidualnych konstrukcji rzeczywistości. Autorka w sposób kompetentny i kompletny dowodzi przyjętego w pracy stanowiska, nie pozostawiając miejsca na niedomówienia czy niedosyt poznawczy.

Konstrukcja i treść rozdziału wskazuje, że Autorka zna zasady projektowania badań pedagogicznych oraz, iż istotne dane przedstawia w sposób sprawny i kompletny. Autorka z wielką erudycją wykazuje dokonanie wyboru paradygmatu konstruktywistycznego / interpretatywnego, uwzględniając także założenia interakcjonizmu symbolicznego i hermeneutyki (s.84 i dalsze). Wykazała bezsporną zgodność przyjętych założeń ontologicznych i epistemologicznych. Zmieniennym jest tu wybór jakościowej strategii badawczej umożliwiającej przeprowadzenie badań fenomenograficznych (wywiad fenomenograficzny), opartych na założeniu pluralizmu podmiotowego postrzegania rzeczywistości i nadawaniu znaczeń poszczególnym jej elementom (Åkerlind 2012, 2005, Sjöström, Dahlgren 2002, Ashworth, Lucas 2000, Säljö 1997, Marton 1986) (s.79 i dalsze).

Warto i w tym miejscu podkreślić, że prowadzony tu wywód nie jest banalnym przywoływaniem cytatów - uzasadnień postępowania badawczego z literatury fachowej, lecz poziomem wyżej: dyskusją, w której Autorka odnosi się do istniejącego stanu wiedzy, w którym osadza postępowanie badawcze i jego etapy. Warto podkreślić, że jest to bardzo ostrożnie prowadzony dialog zaprogramowany trafnie sformułowanym problemem głównym: „Jakie przekonania epistemologiczne towarzyszą nauczycielom w pracy zawodowej i jakie wynikają z nich implikacje pedagogiczne?” (s.101). Równie trafnie zostały dobrane na etapie wstępnym problemy szczegółowe: (1) Jak nauczyciele rozumieją poznanie i jak wiążą je z procesem uczenia się?, (2) Jak nauczyciele konstruują rozumienie uczenia się oraz czy, i ewentualnie jakie, widzą powiązania pomiędzy uczeniem się i nauczaniem (jak nauczyciele rozumieją swój ewentualny wpływ na proces uczenia się uczniów)?, (3) Jak nauczyciele definiują swoją rolę? Pani Gałęcka uzasadnia tu również konieczność zmiany pytań po przeprowadzonych badaniach pilotażowych (s.101 i dalsze).

Starannie uzasadnia i opisuje przyjętą metodę badawczą jaką jest wywiad fenomenograficzny (s.105 i dalsze) i wybrany do badań własnych semistrukturyzowane wywiady o pogłębionym charakterze, które jak podkreśla „ułatwiają osobie zastanowienie się nad własnym doświadczeniem zjawiska” (s.108). Z zachowaną starannością wykazała kroki organizacji i przeprowadzenia wywiadu i bardzo szczegółowych dalszych procedur w tym charakteryzując narzędzie badawcze i przebieg badania: dobór liczby pytań, plan wywiadu i jego ewolucję, formułowanie

pytań, przeprowadzenie wywiadu, sporządzenie nagrań i transkrypty (s.110-122). Doktorantka ma świadomości możliwości jakie daje jej badanie. Zabiegiem tym uzyskuje wartość znaczeń nadawanych rozpoznawanej rzeczywistości oraz interpretację tejże rzeczywistości w subiektywnej percepcji. Świadomość możliwości i ograniczeń stosowanej metody została poddana rzetelnej dyskusji, co dobrze zaprogramowało całe przedsięwzięcie. W tych częściach dokonane zostało wyjaśnienie doboru celowego próby i jej wielkości (s.122-129). Łącznie w badaniu uczestniczyło 33 nauczycieli różnych szkół, prowadzących różne przedmioty, również na stanowiskach pedagoga logopedy, dyrektora szkoły czy nauczyciele wspomagający (s.128). Badania przeprowadzono w roku 2022. Wywiady były nagrywane i poddane transkrypcji. Podsumowując: przyjęte przez Doktorantkę podejście badawcze, jego struktura i zaplanowany sposób analizy, jest dla mnie bez wątpienia słuszny i został w pracy starannie uzasadniony. I na tym etapie pracy doktorskiej Doktorantka potwierdziła wysoki poziom naukowej narracji i erudycję, który utrzymała w całej pracy.

Rozdział III „Analiza materiału badawczego i próba interpretacji”, jest z jednej strony wprowadzeniem w analizy oraz prezentacją uzyskanych rezultatów - wszystkie części stanowią spójną całość w przedstawieniu subiektywnych znaczeń nadawanych poszczególnym zagadnieniom. Mimo bardzo wysokiej oceny wcześniejszych rozdziałów, to tę część pracy uważam za najbardziej wartościową. Odpowiedzi na postawione pytania badawcze zostały przedstawione w podrozdziale „Obszary analizy wokół wymienionych kategorii” (s.162-362). 200 stron tekstu stanowi znakomity materiał wydzielony w pięciu częściach przypadających na dalsze podrozdziały: *Poznanie* (162-192), *Poznanie a uczenie się* (s.193-206), *Uczenie się* (s.207-298), *Uczenie się a nauczanie* (s.299-328), *Bycie nauczycielem i jego role* (s.329-362). W efekcie uzyskany został znakomity, wielowarstwowy materiał odmiennie odczytywanych znaczeń nadawanych przez nauczycieli poszczególnym zagadnieniom. Atutem jest wykazanie wszystkich znaczeń nadawanych przez nauczycieli.

Pani mgr Jolanta Gałęcka bardzo rzetelnie potraktowała analizy i interpretacje treści z wywiadów – są bardzo przekonujące, bogate w znaczenia. Konsekwentnie i z sukcesem przeprowadziła zamysł badawczy. Jest to dobry przykład rzetelności badawczej i konsekwencji realizowanej strategii badawczej. Uporządkowane, krytyczne, analityczne przedstawienie „sposobu myślenia” i w efekcie uzyskanie kapitalnie opracowanego materiału. Taka konstrukcja prezentacji analiz nie tylko ułatwia odbiór treści i „wejście” w sposób myślenia badacza, który przeprowadza nas przez meandry analiz, krok po kroku skutecznie łączy wcześniej przyjęte założenia z opisem nadawanych przez nauczycieli znaczeń. Całość dobrze oddaje przebieg zjawisk, tworzy obraz niezwykle bogaty, nasycony treścią jednocześnie w pełni naukowy. Nadaje to tej części pracy charakter przejrzysty, ale też erudycyjny i bogaty w refleksje.

* * *

Moje uznanie i wysoką ocenę całego dzieła kieruję przede wszystkim pod adresem warsztatu naukowego – spełniającego wszystkie kryteria dysertacji doktorskiej na wysokim poziomie. Uwagę zwraca niebanalność przyjętych rozwiązań naukowych, sposób prowadzonych narracji i analiz oraz niespotykana na poziomie prac doktorskich erudycja. Dodam również, że ujęta w pracy literatura jest reprezentatywna dla podjętego problemu i znakomicie przez Autorkę wykorzystana.

Oceniana przeze mnie praca jest jej dopełnieniem i wypełnieniem istniejących na tym luk poznawczych. Wpisuje się w toczącą się debatę pedeutologiczną na temat roli zawodowej nauczycieli, ale też debatę oświatową na temat jakości kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Prowokuje do stawiania dalszych pytań o możliwości przygotowania młodych kadr/specjalistów do pracy w zglobalizowanym świecie oczekującym od absolwentów wysokiej jakości pracy.

Wysoko oceniam warsztat naukowy, twórcze zaangażowanie Autorki, jej cierpliwość w czasochłonnym badaniu oraz co niezwykle ważne w prezentacji swojej pracy - erudycję. Mogę przyznać, że Doktorantka zbudowała nie tylko niezwykle interesujący, ale też wzorcowy projekt badawczy o dużym znaczeniu dla praktyki. Podziwiam nakład pracy, konsekwencję, w przeprowadzeniu wszystkich założeń projektu. Pani mgr Jolanta Gałęcka bezspornie wykazała, że nie idzie na skróty i nie boi się trudnych rozwiązań. Wnika w rzeczywistość społeczną postawionymi problemami i czyni to nad wyraz skrupulatnie z uważnością i szacunkiem wobec badanych (Zagadnienia etyczne, s.130). W efekcie tak postawionego zabiegu, powstał niezwykle bogaty i ciekawy materiał, który bez wątpienia warto i należy opublikować.

W konkluzji z pełną odpowiedzialnością wyrażam przekonanie, że napisana pod kierunkiem Pani dr hab. Agnieszki Nowak-Łojewskiej, Prof. AMW praca Pani mgr Jolanty Gałęckiej pt. „Przekonania epistemologiczne nauczycieli i ich pedagogiczne implikacje. Studium fenomenograficzne” stoi na bardzo wysokim poziomie merytorycznym - jest pozycją nowatorską i wartościową poznawczo. Autorka opracowała podjęty temat w sposób rzetelny, wskazując na umiejętność prowadzenia wielopłaszczyznowych interdyscyplinarnych analiz z uzyskanych materiałów badawczych. Wykazała również bezsporną znajomość podstaw teoretycznych badanego problemu. Wiele analiz przedstawionych w pracy ma nowatorski i oryginalny charakter i stanowi niezaprzeczalny wkład Autorki w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnej pedagogice.

Na tej podstawie stwierdzam, iż przedstawiona do recenzji praca Pani mgr Jolanty Gałęckiej spełnia wymogi obowiązującej Ustawy w części dotyczącej warunków nadawania stopni naukowych. Stawiam więc wniosek o przyjęcie dysertacji oraz dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego i umożliwienie Jej publicznej obrony. Jednocześnie ze względu uzasadnione przez mnie walory naukowe, wysoki poziom całego dzieła i jego oryginalność wnoszę o wyróżnienie tej dysertacji i opublikowanie w formie książkowej.

Imelda Nowosoud